

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 26/20590-1
Saksbehandler Bjarne Sverkeli

Utvalg	Møtedato
Hovedutvalg for utdanning og folkehelse	04.02.2026
Hovedutvalg for næring, kultur og miljø	05.02.2026

Fôra - Matregion Agder Videreføring av Agder fylkeskommunes matsatsing

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak

1. Hovedutvalget tar rapporten fra prosjektet Fora Matregion Agder til orientering. Rapporten viser at det er stor vilje til samarbeid om å løfte Agder som matregion i tråd med intensjonene i prosjektet. Det er derfor viktig at Agder fylkeskommune fortsatt legger til rette for en langsiktig satsing. Erfaringene fra prosjektperioden tas med i det videre arbeidet.
2. Satsinger i Fôra - Matregion Agder finansieres over ansvar 500 400, avdeling for næring og inkludering, med vedtatt budsjetttramme på 500 000 kroner i 2026. Øvrige budsjettposter på 2 mill. kroner dekkes av ubrukte fondsmidler avsatt i prosjektperioden.

Vedlegg

Matvalget - Prosjektrapport Sunn og bærekraftig skolekantine i Agder
Rapport Fôra Matregion Agder 2022-2025
Statistikk og analyse av 7 pilotkantiner for Agder fylkeskommune november 2025
KARTLEGGING DISTRIBUSJON AV LOKALMAT PÅ AGDER

Sammendrag

Agder fylkeskommune har fulgt opp den nasjonale strategien Matnasjon Norge gjennom prosjektet Fôra Matregion Agder 2022–2025. Prosjektet har hatt som mål å øke kompetanse og bevissthet om lokal mat, matkultur og matressurser. En fylldig rapport fra prosjektet er vedlagt saken.

Fôra Matregion Agder skal fortsatt bidra til lokal verdiskaping, bedre folkehelse, omdømme, rekruttering, kompetansebygging og styrket tilhørighet i regionen. Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft er grunnleggende prinsipper i all aktivitet.

Saksopplysninger

Prosjektet er delt inn i tre tematiske matpakker med egne mål:

- Mat og matproduksjon som gir bedre folkehelse og økt bærekraft
- Tydelig inspirasjon som skal påvirke vekst og verdiskaping knytta til bærekraftig mat og reiseliv i hele Agder
- Utvikle kompetanse, rekruttering og omdømmebygging

En prosjektgruppe ledet av rådgivere fra fylkeskommunen med kompetanse innen matfag, servering, ernæring, folkehelse, landbruk, blå næring og reiseliv, samt eksterne delprosjektledere, kantineveiledere, produsenter, kokker og restauranteiere har drevet den regionale satsingen siden 2022. Samarbeidet har også inkludert kommunale landbruksavdelinger, ulike matnettverk, organisasjoner og ikke minst det regionale virkemiddelapparatet.

Gjennom veiledning av skolekantiner, satsing på lokal mat i fylkeskommunens matservering, og etablering av møteplasser og nettverk, har prosjektet bidratt til økt bevissthet og vekst i bærekraftig matproduksjon og reiseliv. Samtidig har det vist seg at endringer i matsystemet tar tid, og utfordringer som tilgang til lokal mat, oversikt over produsenter og distribusjonsløsninger er fortsatt under arbeid.

Vurderinger

Kompetanse og rekruttering:

Prosjektet har lagt stor vekt på kompetansebygging og rekruttering, særlig blant barn og unge, for å sikre langsiktig utvikling. Opplæringskontorer og bransjesamarbeid har vært viktige for å stimulere til økt rekruttering. Synliggjøring av produsenter og politiske vedtak har styrket Agders omdømme som matregion, men det er fortsatt en vei å gå. Det er avgjørende at dette arbeidet videreføres for å lykkes i å styrke Agder som matregion.

Omdømmebygging og møteplasser

Møteplasser er viktig for at Agders omdømme som matregion skal styrkes. Gjennom deltakelse på diverse konferanser, festivaler og arrangementer og ikke minst nasjonale nettverk skapes det grunnlag som er avgjørende for rekruttering og kompetansebygging. Engasjert og aktiv tilstedeværelse på arenaer som Prates, Umami, Det Norske Måltid, Arendalsuka, og ikke minst Høyt Herlig & Inspirerende på Hovden, har satt Agder på kartet som matregion og prioriteres videre.

Mat og folkehelse:

Prosjektet har støttet tiltak i kommuner og videregående skoler for å øke tilbudet av sunn, bærekraftig og lokal mat, i tråd med Helsedirektoratets kostråd. Et politisk vedtak fra 2023 fastsetter at minst 50 prosent av råvarene i fylkeskommunens kantiner skal komme fra Agder innen 2025. Dette gir både muligheter og utfordringer, særlig knyttet til innkjøpsavtaler og distribusjon. Målet er ikke nådd og krever fornyet og forsterket innsats.

En svært viktig del av satsingen er omleggingen av alle de videregående skolenes kantiner. Til nå har sju av de 19 skolene i Agder fylkeskommune fått veiledning og hjelp til å legge om driften. De øvrige tolv skoler skal få samme tilbud i løpet av 2026. For å styrke dette arbeidet vedtok fylkestinget den 17. juni 2025 følgende:

1. For å sikre sunt og bærekraftig mattilbud på alle videregående skoler, må dette være et enhetlig tilbud. Fylkeskommunens videregående skoler skal i størst mulig grad av mattilbudet følge kostrådene fra Helsedirektoratet.
2. Energidrikk skal ikke tilbys i Agder fylkeskommunens enheter.
3. Fylkeskommunens videregående skoler gis tilbud om gratis opplegg for sprudlevann og vann med isbiter dersom de ikke tilbyr brus. På sikt vil målet være å ikke tilby brus i noen av skolene. Det gjøres en ny vurdering av dette senere.
4. Elevråd inkluderes i prosessen med å endre tilbudet i kantinene.
5. Det utarbeides nødvendig materiell og tilgjengeliggjøres fagressurser for veiledning for å støtte skolene i arbeidet.

Vedtaket gjelder fra 1. januar 2026. Tiltakene iverksettes fortløpende fra da av, og skal være fullført i alle fylkeskommunens skolekantiner i løpet av 2026. Det ble ikke vedtatt å bevilge penger til å gjennomføre disse tiltakene; det er derfor tatt med i denne saken.

Agders matløfte

Agders matløfte kan formuleres slik:

- Agders matkultur bygger på nærhet til vår felles historie og kultur, raushet for hverandre og nøysom bruk av våre stedegne ressurser.
- Å forvalte og utvikle dette, med kraft, ærlighet og lyst til beste for Agder og for folka som bor her, er vår drivkraft og vårt mål.
- Agders matkultur styrker samhold og forståelse mellom de som dyrker, fisker, sanker, produserer, frakter, foredler og serverer mat – i liten såvel som stor skala. Sammen skaper vi gode fellesskap og måltidsopplevelser.

Vårt matløfte - Sammen

Regionplan Agder 2030

«Agder er en attraktiv region å besøke, med et variert og mangfoldig tilbud basert på kunst-, kultur og kulturarv, tilrettelagte naturopplevelser og lokale mattradisjoner», står det å lese i Regionplan Agder 2030.

VINN-plan Agder, regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskapning har som visjon at «Satsing på lokal mat og lokale råvarer fra Agder har løftet matsatsingen ut i verden» innen 2030.

I den nylig reviderte Landbruksstrategien ligger det ambisiøse mål for Agder som matregion, der Fôra Matregion Agder tillegges mye av ansvaret. Blant annet slås det fast at «nasjonalt øker fokuset på matsikkerhet og forsyningsberedskap, og det er ønske om størst mulig egen matproduksjon. Agder kan gjennom rett bruk av lokale ressurser og satsinger bidra til nok og trygg mat». Det vises blant annet til at FN legger til grunn at verdens matproduksjon må øke med ca. 14 prosent det neste tiåret, og i Agder er det

vedtatt strategiske mål for å oppnå nettopp dette gjennom økt markedsadgang, tilgjengelighet og synlighet for mat og drikke produsert i Agder. Vi skal blant annet prioritere lokalmat ved offentlige innkjøp, bidra til etableringer av flere salgsarenaer og distribusjonsløsninger, delta på messer og markeder og støtte produsenter i produktutvikling og produksjonsøkning, samt bygge lokal stolthet og identitet innenfor matkultur.

Barn og unge

Satsingen på kantinen til de aktuelle videregående skole har hatt positive effekter. Flere kantiner har i stor grad basert seg på salg av energidrikker, brus, usunne bakervarer, ultraprosesserte hurtigmatprodukter og har hatt lite fokus på sunne råvarer og fornuftige løsninger. I samarbeid med Matvalget er målsettingen at dette skal endres. Det handler både om holdninger og økonomi og vil være et langsiktig arbeid.

Satsingen har også ytt bidrag til de yngste. Gjennom de første tre årene av matsatsingen har flere kommuner fått hjelp og midler til å også forbedre kostholdet i barnehagene, blant annet gjennom vår egen folkehelseenhet i fylkeskommunen, Sjømatspire fra Smaken av kysten, Smag & Behag sin satsing på opplegg for barneskoler i Grimstad, samt veiledning og samarbeid med Geitmyra matkultursenter for barn i Kristiansand.

Økonomiske konsekvenser

I prosjektperioden for Fôra – Matregion Agder ble midler avsatt til prosjektledelse ikke benyttet. Disse midlene er avsatt på fond og utgjør per 31.12.2025 samlet 3,3 mill. kroner. Det foreslås at satsinger i Fôra - Matregion Agder finansieres over ansvar 500 400, avdeling for næring og inkludering, med vedtatt budsjetttramme i 2026 på 500 000 kroner. Øvrige budsjettposter på 2 mill. kroner foreslås dekket av ubrukte fondsmidler avsatt i prosjektperioden. Dersom denne saken vedtas vil det være 1,3 mill. kroner igjen i avsatte fondsmidler.

Det foreslår følgende budsjettposter i 2026:

Aktivitet	
Veiledning til kantiner	1 500 000
Utvikle møteplasser, rekrutteringstiltak, omdømmebygging	1 000 000
Totalt	2 500 000

I saken som ble behandlet i juni 2025 meldte skolene en bekymring knyttet til foreslått endring der de frykter at endringen kan føre til redusert inntekt til kantina. Dette kan medføre utfordringer med å dekke de årlige utgiftene til driften. Det er også meldt en bekymring der elever vil benytte andre utsalgssteder i nærheten av skolen. Dette kan igjen svekke muligheten skolen har til å utvikle kantina som en sosial arena for elevene. Det er viktig å være oppmerksom på disse forholdene i implementeringsperioden. En mulighet som kan motvirke dette er å bidra med ekstra ressurser til kantinedriften. Dette er det ikke tatt høyde for i denne saken, men det bør vurderes underveis om implementering av endringene har ført til utfordringer som svekker skolens mulighet til å utvikle kantina som en viktig sosial arena for elevene.

Konklusjon

For å fullføre de tiltak som det ble fattet vedtak om i 2023 (50 prosent lokalmat i fylkeskommunens kantiner, møter og arrangementer) og 2025 (kantinesatsingen), samt forpliktelsene som ligger i vedtatt VINN-plan og Landbruksstrategi, foreslår fylkeskommunedirektøren at Fôra – Matregion Agder videreføres som en prioritert satsing i avdeling for næring og inkludering. Prosjektet er avsluttet og har vist at det er viktig at fylkeskommunen engasjerer seg videre i en langsiktig satsing i ordinær drift. Fylkeskommunedirektøren foreslår videre at hovedutvalget tar rapporten fra prosjektet til orientering og at erfaringene fra prosjektperioden tas med videre i Agder fylkeskommunes matsatsing.

Fylkeskommunedirektøren foreslår at satsinger i Fôra - Matregion Agder finansieres over ansvar 500 400, avdeling for næring og inkludering, med vedtatt budsjetttramme på 500 000 kroner i 2026. Øvrige budsjettposter på 2 mill. kroner dekkes av ubrukte fondsmidler avsatt i prosjektperioden.

Kristiansand, 22.01.2026

Tine Sundtoft
fylkeskommunedirektør

Kristin Tofte Andresen
fylkesdirektør